

DIENST IN DE REMONSTRANTSE ARMIUSKERK
ROTTERDAM, 2 MEI 2021

Ontsnapt als een vogel

Psalm 124: 7

Inleidend orgelspel Improvisatie op Gelukkig is het land
kaars staat aan

Welkom en Votum en groet

Hartelijk welkom in de Remonstrantse Arminiuskerk in Rotterdam. We zijn in een erg lege kerk. We zijn met een paar mensen. Jos van der Kooy zit achter het orgel. Nicky Bouwers zingt en Marileen Driesprong neemt alles op.

We komen samen, wij hier, u thuis. We komen samen om inspiratie te zoeken. We doen dat door ons aan te sluiten bij het oude, christelijke verhaal. Daarom wil ik beginnen met uit te spreken dat:

Onze hulp is in de naam van de Heer
Die hemel en aarde gemaakt heeft
Die trouw houdt tot in eeuwigheid
En niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
Van God onze Vader
En van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied Tot u, Heer

Inleiding

Vorige jaar, beste mensen, had ik er uitgebreid aandacht aan willen besteden. Vorige jaar was het precies 75 jaar geleden dat Nederland werd bevrijd. Ik wilde stilstaan bij de monumentale preek die mijn voorganger Pieter Douwes Tjalsma toen gehouden heeft op zondag 6 mei 1945 in deze kerk. Toen ik hier als predikant begon in 1999 waren er nog best wat mensen, die zich dat moment herinnerden. De kerk zat vol, zoals de kerken vol zaten in de oorlog. Met ontroering had Tjalsma gesproken. Zijn preek had grote indruk gemaakt. Na afloop was hij uitgegeven. De tekst heb ik op de website van de kerk gezet. ‘De strik gebroken’, woorden uit Psalm 124 stonden centraal. Ook vandaag wil ik ze lezen. Zij het uit een modernere vertaling.

Bijbeltekst Psalm 124

Een pelgrimslied van David.

Was de HEER niet voor ons geweest,

– Israël, blijf het herhalen –

²was de HEER niet voor ons geweest

toen de mensen zich tegen ons keerden,

³ze hadden ons levend verslonden,

zo hevig was hun woede.

⁴Dan had het water ons meegesleurd,

de stroom ons overspoeld,

⁵wij zouden zijn overspoeld

door het ziedende water.

⁶Geprezen de HEER, die ons niet

ten prooi gaf aan hun tanden:

⁷wij zijn als een vogel ontsnapt

uit het net van de vogelvangsters,

het net is gescheurd en wij,

wij zijn ontkomen.

⁸Onze hulp is de naam van de HEER

die hemel en aarde gemaakt heeft.

Lied 414 (1973) Wilt heden nu treden voor God den Here

DE STRIK GEBROKEN

PREDIKING

OP DEN „BEVRIJDINGS-ZONDAG”

6 MEI 1945

DOOR Dr. P. D. TJALSMA,

REMONSTRANTSCH PREDIKANT TE ROTTERDAM.

★

Preek

Pieter Douwes Tjalsma was ongetwijfeld de grootste remonstrantse kanseltijger van zijn tijd. Ik vertelde al dat toen ik hier predikant werd, 22 jaar geleden, velen hem nog prijsden. Zelf heb ik hem nooit 'live' gehoord. Hij overleed in 1987. Wel heb ik een paar bandjes beluisterd met zijn preken. Heel herkenbaar, dat mensen onder de indruk waren. Een groot toneelspeler stond op de kansel, met een stem als die van Ko van Dijk. Hij was geliefd als redenaar. Daarin was hij begenadigd. Op de andere geluiden die ik ook hoorde, zal ik nu niet ingaan. Juist de preek van 6 mei 1945 heeft hem veel roem gebracht. Maar daarbij moet wel voorzichtig gezegd worden, dat eigenlijk zijn collega Hanneke Meyer op het rooster stond voor deze zondag. Alleen,

een vrouw voor die belangrijke zondag, dat kon eigenlijk niet. En daar stond Tjalsma, die niet altijd de meest bescheidene onder de collega's was.

Zijn preek van toen klinkt als een klok. Na vele momenten van twijfel, van verheugen, maar nog niet zeker weten, klinkt nu de boodschap: Holland is vrij! 'Met Gods hulp en in Zijn bijstand mogen wij en onze kinderen weer leven en ademen'. Velen komen op die zondagmorgen samen om God te danken en te prijzen, net zo als de psalmist dat deed, toen het kleine Israël gered was van de Assyriërs. Het land is gered, net als toen. Dat wil niet zeggen, dat God een speciale band met Nederland had. Geen 'God met ons'. Nee, God, heeft ons gered, van het oordeel dat onherroepelijk over mensen komt, wanneer de band met Schepper en Heer wordt losgelaten. Gedurende dat oordeel, de bezetting en de oorlog, heeft God kracht gegeven aan mannen en vrouwen om stand te houden. Om te strijden tegen al het onrecht. Nederland was in 1940 een prooi, maar eigenlijk ook niet. Hoeveel leed er ook geleden is, hoeveel kwaad er ook gedaan is, hoeveel er vernietigd is, uiteindelijk bleef men ongebroken, uiteindelijk ontkomen aan de strik van de vogelvanger. Met grote dankbaarheid gedenkt Tjalsma de gevallenen. Iedereen staat op om hen te gedenken.

Het ergste, zo vervolgt Tjalsma, is hoe het volk terecht kwam in de wurgende greep van de vogelaar: een strik om het geweten en om het denken. Nu is de strik gebroken. 'Dictatuur kan lang volharden, toch breekt ze opeens onder enkele mokerslagen stuk. Macht kan lang de baas zijn, totdat God haar wegwischt van de aarde. De strik is gebroken'.

Honger en ellende zijn voorbij. Velen zijn kapot en gebroken. Barmhartigheid en solidariteit zal nodig zijn. En vooral geloof. Geloof in de toekomst, geloof in idealisme. Geloof om de losgeslagen geest weer te binden aan God.

'Er wachten nog zware tijden, groote moeilijkheden, talloze problemen: het is met vrede en vrijheid nog lang niet alles klaar, ons volk in het klein de wereld in het groot staan nog pas aan 't begin van veel arbeid, veel strijd: als wij maar Gods hand vasthouden, Zijn tucht niet ontlopen, Zijn woord niet ontvluchten, Zijn oordeel erkennen, Zijn reddende kracht blijven zoeken...'

Het waren indrukwekkende woorden die Tjalsma sprak. Je voelt de emotie, je bemerkt het diepe geloof. Toch beleef ik ook nadrukkelijk de 76 jaar die ons scheiden van dat moment. Er

ontbreken dingen. Er worden gelovige antwoorden gegeven, die wij misschien moeilijk zouden vinden. Als we op 4 mei de doden herdenken, is het goed om je te bedenken dat de allergrootste groep daarvan niet was, de mensen die gesneuveld zijn in het concrete geweld van de oorlog en de strijd, in Rotterdam het bombardement, de oorlogshandelingen en de honger. Nee, het grootste gedeelte van de mensen waren de vermoorde joden. Op 6 mei 1945 was dat nog niet bekend.

Als Tjalsma uitspreekt dat het God is die ons heeft bevrijd uit de strik van de vogelvanger zou mijn al te vrijzinnige vraag zijn, waarom toen pas? Heeft God de mensen bevrijd? Heeft hij dan ook de mensen overgegeven aan de vogelvanger? Was het Zijn tuchtende hand die hen daaraan overgeleverd had? Wellicht twijfelde Tjalsma daar ook aan, maar was de tijd niet rijp om dat vanaf de kansel te roepen, ik kan het me voorstellen. Maar ik kan me goed voorstellen, dat u en ik die vraag toch stellen. Waar was God in die vijf jaren? Kun je God danken voor de bevrijding, als je niet zegt, dat Hij ook iets te maken heeft met die tijd ervoor?

Laten we eerlijk zijn, dit zijn natuurlijk onmogelijke vragen. Je moet ze stellen, om eerlijk te zijn naar je zelf. Maar als je denkt, dat je een antwoord krijgt, of dat er zelfs maar een antwoord is, dan ben je wel heel optimistisch.

Gods hand zullen wij niet meer concreet in deze wereld zien, sparend of tuchtend. Tegelijkertijd kunnen wij ons wel iets voorstellen bij dankbaarheid. Bij optimisme en bij geloof. Misschien gaat geloof er ten diepste wel om, om vast te houden, om je gedragen te weten, of het nu goed afloopt of niet. Was God er ook bij de slachtoffers in de oorlog. Droeg Hij al zijn mensen, ook door het bittere lijden heen. Zoals Psalm 23 het zegt:

De Heer is mijn herder.

[...]

⁴Ik ben niet bang,

ook al is er gevaar,

ook al is het donker om mij heen.

Want u bent bij mij, Heer.

U beschermt me,

u geeft mij moed.

Wij leven inmiddels 76 jaar later. Wij kennen vooral vrijheid en vrede. Wie in deze tijd van corona in de overheidsmaatregelen – en hun beperking van onze basale vrijheden – een vergelijking maakt met de Tweede Wereldoorlog, beledigt de slachtoffers van toen. Die denkt dat zijn of haar eigen ongemak ook maar een beetje in de buurt komt bij wat er toen gebeurde, zou zich even moeten verdiepen in wat er toen werkelijk gebeurde.

Toch is het ontegenzeggelijk zo, dat wij in de grootste crisis leven sinds die tijd. Velen van ons leven in een beklemming, in een angst, al staat de bevrijding daaruit voor de deur. Maar het zal nog even duren, voordat iedereen ingeënt is en de zorgen over zijn. Voordat we weer met elkaar kunnen leven, zoals we zouden willen. Elkaar aanraken en knuffelen, werkelijk samen zijn en elkaar weer ontmoeten. Wat verlangen we naar die bevrijding!

En toch: mensen houden elkaar nog steeds vast. De onderlinge solidariteit is oneindig veel groter dan de sombere reaguurders op het internet ons willen doen geloven. De meeste mensen willen voor zichzelf en voor anderen verstandig zijn. Ze houden elkaar vast, door

elkaar juist niet vast te houden. Ze zijn met elkaar, door juist afstand te houden. Ze blijven vertrouwen dat het goed zal komen. Dat ook deze strik verbroken zal worden en dat we achteraf dankbaar zullen zijn.

Rond deze dagen gedenken wij onze vrijheid. We staan stil bij bevrijding toen, maar vooral bij wat vrijheid nu is. Vrijheid is niet alleen: vrij zijn van ellende. Ware vrijheid, is de vrijheid nemen om er te zijn voor je medemens, voor je idealen. Niet vrijheid van, maar vrijheid om... Om anderen en daarmee ook jezelf tot hun recht te laten komen. Onze vrijheid bestaat niet werkelijk, als we weten van de onvrijheid van anderen, waar ook ter wereld. Onze vrijheid komt pas tot zijn recht als die er ook is voor anderen. In die zin blijven de slotwoorden uit 1945 ook voor ons, in een hele andere tijd en in een hele andere wereld levend, nog steeds van toepassing. Te zoeken naar idealisme en geloof. Naar verbinding en liefde. Wij herkennen dat in ons geloof. In het vasthouden aan de naam van de Heer.

Elke zondag opnieuw spreken we die woorden uit:
Onze hulp is in de naam van de Heer
die hemel en aarde gemaakt heeft.

Die Heer die ons tot leven heeft geroepen. Die ons het leven gegeven heeft. In wiens liefde wij mogen bestaan en ons steeds opnieuw geroepen weten.
Laten we die roeping steeds opnieuw proberen te horen en waar te maken.
Amen.

Orgelspel

Gebeden, afgesloten met Onze Vader (gezongen, Strategier)

Eeuwige God,

Vanuit de stilte komen wij tot u. We willen ons richten op u, op de kracht die ons draagt, door heel het leven heen. Soms ervaren we dat u er bent. Dat u met ons bent. Dat u ons vasthoudt, ook al laten wij u los, ook al kunnen we u niet altijd vinden.

Als we ons geïnspireerd weten. Als er mensen om ons heen zijn, die ons dragen.
Als we ons geroepen weten, om er voor een ander te zijn.

Zo vaak ontmoeten we u in de ander.
In de medemens, zonder wiens steun we niet kunnen leven.
In de medemens die ons nodig heeft.
Samen met mensen, die het goede zoeken in de wereld.

Blijf zo ook met ons.
Als we het moeilijk hebben.
Als we ons zorgen maken.
Als we ziek zijn.
Als we bang zijn.

Wees met ons en sterk ons, zoals u altijd met uw mensen hebt willen zijn.

In de stilte willen wij u bidden. In de stilte spreken we voor u uit, wat niemand anders voor ons kan zeggen. Wees met ons, o God, als we bidden in de stilte.

[...]

Met heel uw kerk van alle plaatsen en tijden bidden wij:

[Gezongen onze Vader]

Slotlied F3 Lied om mee te gaan (Uit de bundel Tussentijds van RB en NPB)

Lied om mee te gaan

F3

melodie: H. Bulder

The musical score is written in G major (one sharp) and 6/8 time. It consists of six staves of music with Dutch lyrics underneath. The lyrics are: 'Wij moe-ten gaan; aan't lied van be - vrij - ding voeg-den we weer een ei - gen re - frein, za - gen we rond - om glans van her - ken - ning hoe we elk - kaar tot ver-bond ge - noot zijn. Von - den het woord, eer - der ge - hoord, als nieu - we bron op ei - gen ter - rein.'

2. Laten we gaan. Geloof in de zegen die onze God steeds toegezegd heeft, in niemandsland soms worst'lend verkregen, maar die ons hoop, moed en waakzaamheid geeft. Neem van hier mee, het vaste idee, licht blijft de kern, vaak tastend beleefd.
3. Neem bij het gaan de mantel van vrede die we behoedzaam om mogen slaan, waarin de naam vol kleur is geweven. Vage beschutting in mensenbestaan. In de woestijn, vruchten en wijn: vrede en zegen! Laten we gaan.

tekst: G. Luijpers

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde,
Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze
geloofsgemeenschap,
Haar taak in deze wereld, met haar noden.
En werken we dan samen verder aan onze levensopdracht,
Onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.

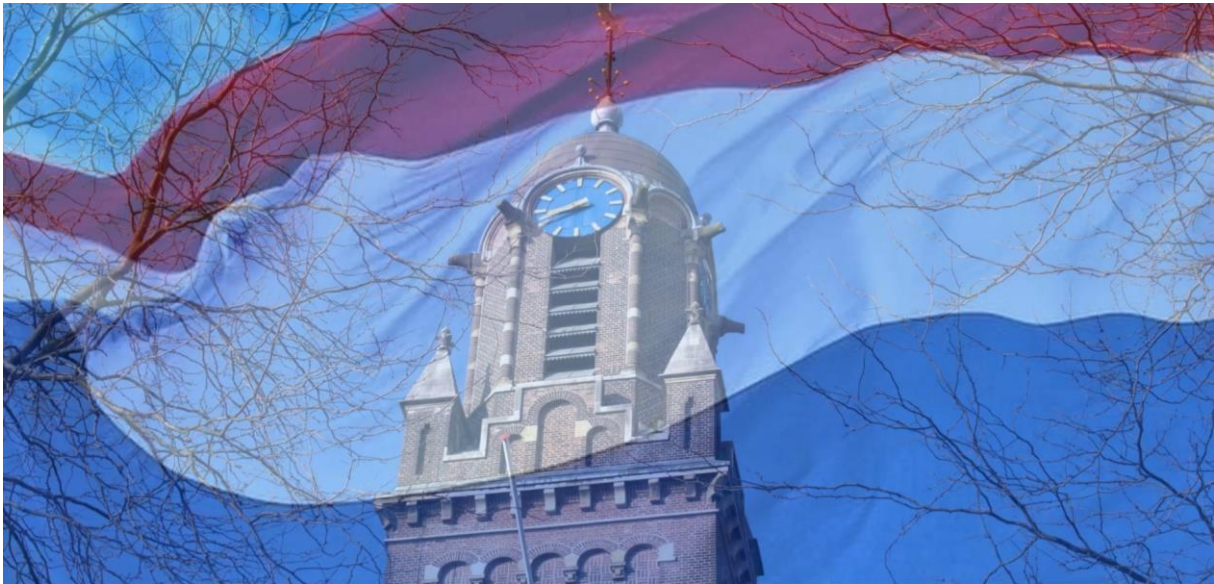
De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig

De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Amen.

Orgelspel Wilhelmus, zesde couplet

Mijn schild ende betrouwen
zijt Gij, o God mijn Heer,
op U zo wil ik bouwen,
Verlaat mij nimmermeer.
Dat ik toch vroom mag blijven,
uw dienaar t'aller stond,
de tirannie verdrijven
die mij mijn hart doorwondt.

MIJN SCHILD ENDE BETROUWEN, ZIJT GIJ, O GOD MIJN HEER